

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia 17 (2019)

ISSN 2081-1861

DOI 10.24917/20811861.17.27

Dawid Kościewicz

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ORCID 0000-0001-6603-7533

W kierunku Biblioteki 2028 – zmiany w strukturze oraz zadaniach bibliotek akademickich na przykładzie Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

Wstęp

Wiedza i umiejętności wymagane od współczesnych bibliotekarzy, dla efektywnego świadczenia usług w epoce kultury cyfrowej, są mieszanką wiedzy właściwej dla dyscyplin takich jak nauka o informacji czy bibliotekoznawstwo, ogólnych umiejętności (np. efektywnej pracy biurowej, zdolności komunikacyjnych i interpersonalnych, obsługi komputera i poruszania się w Internecie, orientacji na klienta, pracy w zespole), jak również kompetencji personalnych (np. entuzjazmu i inicjatywy)¹. Jednocześnie należy pamiętać, że poprzez analizę trendów we współczesnej nauce można na nowo definiować zadania bibliotek akademickich, zadając sobie pytanie o to, co w sytuacji coraz bogatszej infrastruktury naukowej ma bibliotekę znacząco wyróżniać, aby zapewnić nie tylko przetrwanie, ale też rozwój². Stwarza to wiele pytań o optymalne rozwiązania w zakresie zarówno organizacji, jak i przede wszystkim oferty usług.

Biblioteki akademickie spełniają szczególną rolę nie tylko w kodyfikacji i udostępnianiu informacji, ale także w kształceniu użytkowników w zakresie korzystania z nowoczesnych technologii komunikacyjno-informacyjnych oraz wykorzystaniu zasobów elektronicznych³. Równie ważna jest umiejętność przekazania zarówno samych danych, jak i zrozumiałej informacji o ich dostępności i wykorzystaniu. Bez efektywnej komunikacji na linii biblioteka – użytkownicy, realizacja zadań wynikających z podstawowych celów istnienia tej instytucji w ramach uczelni wyższej będzie niemożliwa. Komunikacja biblioteczna jest zagadnieniem wielopłaszczyznowym, z jednej strony bazującym na tradycyjnych modelach komunikacyjnych, z drugiej

1 J. Raju, *Knowledge and skills for the digital era academic library*, „The Journal of Academic Librarianship” 2014, nr 40, s. 167–170.

2 K. Materska, *Biblioteka akademicka jako element infrastruktury naukowej w cyfrowym świecie danych, informacji i wiedzy*, [w:] *Biblioteki bez użytkowników...? Diagnoza problemu, V Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Supraśl, 14–16 września 2015*, red. H. Brzezińska-Stec, J. Żochowska, Białystok 2015, s. 67.

3 R. Jeż, A. Konieczko, M. Kwiatkowska, *Jakość usług informacyjnych biblioteki akademickiej jako ważny element gospodarki opartej na wiedzy*, [w:] *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy. Informacja, Edukacja, Profesjonalizm*, red. T. Piestrzyński, J. Jerzyk-Wojtecka, Łódź 2016, s. 33–44.

ujętych w ramy elektronicznego porozumiewania się w warunkach sprzyjających realizacji celów organizacyjnych⁴.

W artykule, wychodząc od problematyki zmian w bibliotekach, przez wpływ tych przemian na usługi biblioteczne, omawia się działania reorganizacyjne, jakie Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (zwana dalej Biblioteką) podjęła w przypadku agend zajmujących się świadczeniem informacji naukowej, opieką merytoryczną nad użytkownikami zasobów elektronicznych, usługami bibliometrycznymi i szeroko pojętą edukacją informacyjną. Procesy te zostały omówione w kontekście postępującego rozwoju technologii informacyjnych, który obok zmian w środowisku uczelni wyższych odgrywa fundamentalną rolę w kształtowaniu roli bibliotek i bibliotekarzy. Spoglądając w przyszłość nie wiemy jak za dekadę, w 2028 roku, będzie wyglądała typowa biblioteka akademicka i jakie będą standardy jej funkcjonowania. Artykuł opisuje kroki, które Biblioteka podejmuje na ścieżce budowy instytucji na miarę oczekiwań „Biblioteki 2028”.

Ewolucja otoczenia bibliotek akademickich i konieczność zmian

Biblioteka akademicka jako jednostka ogólnouczelniana ma znaczący wpływ na sposoby kształtowania kompetencji informacyjnych użytkowników, będąc również źródłem informacji i danych niezbędnych do rozwoju oraz prowadzenia badań, przez co stanowi podstawę do budowania systematycznego rozwoju sektora badawczo-rozwojowego⁵. Jest również jedynym elementem w strukturze uczelni wyższej, w którym nowe technologie mogą być łączone z tradycyjnymi zasobami wiedzy, w bogatym w usługi i skupionym na użytkowniku środowisku wspierającym społeczne i edukacyjne wzorce uczenia się, nauczania i badań⁶. Przemiany technologiczne oraz rosnące znaczenie zasobów elektronicznych czy narzędzi bibliometrycznych, których znajomość jest niemal w wyłącznej gestii bibliotekarzy, naturalnie zwiększa zainteresowanie władz uczelni włączaniem biblioteki w ogólnouczelniane procesy związane z gromadzeniem, archiwizowaniem, ewaluacją, udostępnianiem i rozpowszechnianiem wyników działalności naukowej.

Role przypisane bibliotece akademickiej są różnorodne, wśród nich można wyróżnić role tradycyjne i nietradycyjne⁷. Role tradycyjne bibliotekarze wypełniają, kiedy organizują i zapewniają dostęp do zbiorów (w tym do zasobów elektronicz-

4 M. Bródka, *Biblioteka akademicka i relacje nadawczo-odbiorcze. Uwarunkowania procesów komunikacyjnych w społeczeństwie informacyjnym*, „Folia Toruniensia” 2017, nr 17, s. 201, <http://dx.doi.org/10.12775/FT.2017.011> [dostęp: 17.09.2018].

5 M. Jędrzejczak, *Mobilna biblioteka akademicka jako centrum zarządzania wiedzą*, [w:] *Biblioteka w komórce? – przyszłość usług bibliotecznych*, 4.06–6.06.2013, Łódź, Polska, s. 252, <http://hdl.handle.net/11089/5349> [dostęp: 17.09.2018].

6 G. Piotrowicz, *Współczesna biblioteka akademicka w ujęciu systemowym, integrującym jej przestrzeń fizyczną i elektroniczną*, „Biuletyn EBIB” 2015, nr 1 (155), s. 8; *Elektroniczna przestrzeń kultury i bibliotek*, <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/321> [dostęp: 17.09.2018].

7 P. Milewska, *Brama do wiedzy. Rola biblioteki akademickiej w procesie komunikacji naukowej na przykładzie bibliotek akademickich w Łodzi*, [w:] *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy. Informacja, edukacja, profesjonalizm. Konferencja naukowa Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne*, red. T. Piestrzyński, J. Jerzyk-Wojtecka, Łódź 2016, s. 47–48.

nych); pomagają w wyszukiwaniu wiarygodnych źródeł informacji; przygotowują raporty cytowań; gromadzą i archiwizują prace powstałe na macierzystej uczelni. Rola nietradycyjne wypełniają: promując Open Access; wspierając proces publikowania prac naukowych; prowadząc edukację informacyjną; tworząc standardy, wytyczne, rekomendacje czy nawet nowe narzędzia wspomagające prowadzenie działalności badawczej. Ogromne znaczenie odgrywa tu bezpośredni kontakt z członkami społeczności akademickiej, dla których życzliwy, kompetentny i otwarty na nowe pomysły bibliotekarz może być dużym wsparciem zarówno przy pozyskiwaniu literatury, jak również przy poszukiwaniu źródeł nowych umiejętności i kompetencji, potrzebnych w rozwoju zdolności badawczych lub dydaktycznych.

Komputeryzacja i informatyzacja procesów informacyjnych i bibliotecznych wymaga zmian w bibliotece jako instytucji oraz w samym sposobie zarządzania nią⁸. Osoby kierujące biblioteką muszą reagować na nieustanną ewolucję potrzeb i oczekiwań społeczności akademickiej i wynikające z tego zmiany w strategicznych planach macierzystej uczelni, wykazując się kreatywnością i skoncentrowaniem na użytkownikach⁹. Można wyróżnić pięć głównych wyzwań stojących przed kierownictwem bibliotek akademickich: wykazanie wartości biblioteki dla społeczności akademickiej, kierowanie biblioteką w sytuacji niepewności finansowej, modernizację przestarzałej infrastruktury bibliotecznej pod kątem dostosowania do nowych usług, ustalenie równowagi między zasobami elektronicznymi a drukowanymi, utrzymanie kadry bibliotecznej odpowiednio wyszkolonej i umiejącej radzić sobie z bieżącymi wyzwaniami¹⁰. Przegląd literatury poświęconej przyszłym trendom w zakresie zmian organizacyjnych w strukturze tego typu instytucji wyraźnie pokazuje, iż na skutek gwałtownych zmian technologicznych i niepewności ekonomicznej, tempo zmian jest znacznie przyspieszone, a biblioteki dla swojego przetrwania i sukcesu są zmuszone dotrzymać kroku przemianom w macierzystej instytucji i w ramach szerszego środowiska zewnętrznego¹¹.

Zmiany zachodzące w bibliotekach przejawiają się we wszystkich wymiarach ich działalności i są związane ze stopniowym przechodzeniem od biblioteki opartej o kolekcje (ang. *Collections-based library*) do biblioteki opartej o usługi (ang. *Services-based library*)¹². Choć dotyczy to wszystkich procesów bibliotecznych, przejawia się przede wszystkim w rozbudowie usług informacyjnych i innych formach kontaktu ze środowiskiem uczelni. Mając na uwadze, iż kluczowym zadaniem biblioteki akademickiej jest wspieranie naukowców i studentów w badaniach i edu-

8 W. Babik, *Biblioteka akademicka na rozdrożu. O współczesnych przemianach w środowisku informacyjnym*, [w:] *Biblioteka akademicka. Infrastruktura – uczelnia – otoczenie*, Gliwice, 24–25 października 2013 r., red. M. Odlanicka-Poczobutt, K. Ziolo, Gliwice 2014, s. 43, <http://delibra.bg.polsl.pl/Content/23338> [dostęp: 17.09.2018].

9 F. Harland, G. Stewart, Ch. Bruce, *Aligning Library and University Strategic Directions: A Constructivist Grounded Theory Study of Academic Library Leadership in Australia and the U.S.A.*, „New Review of Academic Librarianship” 2018, s. 25, <https://doi.org/10.1080/13614533.2018.1498797> [dostęp: 17.09.2018].

10 P. Le Binh, *Academic library leadership in the digital age*, „Library Management” 2014, vol. 36, 4/5, s. 300–314, <https://doi.org/10.1108/LM-07-2014-0083> [dostęp: 17.09.2018].

11 R. C. Jantz, *Academic Librarianship and the Future*, „New Review of Academic Librarianship” 2016, 21(2), s. 1, doi: 10.7282/T3QJ7KKF [dostęp: 17.09.2018].

12 L. Dempsey, C. Malpas, *Academic Library Futures in a Diversified University System*, [w:] *Higher Education in the Era of the Fourth Industrial Revolution*, red. N. Gleason, Singapore 2018, s. 75–79, https://doi.org/10.1007/978-981-13-0194-0_4 [dostęp: 17.09.2018].

kacji, w centrum zainteresowania jej pracowników powinien być użytkownik oraz pomoc świadczona mu w wyszukiwaniu informacji, a nie jedynie prezentowanie czy promocja zbiorów, stanowiących tylko część oferty usług bibliotecznych¹³. Z tego też względu zarówno posiadanie, jak i promowanie narzędzi do inteligentnego przeszukiwania baz danych, jak multiwyszukiwarki (ang. *discovery tools*), powinno stanowić jeden z filarów współczesnych usług bibliotecznych. Prowadzenie grupowych i indywidualnych szkoleń z takich narzędzi wydaje się jednym z priorytetów nowoczesnej informacji naukowej. Nadrzędnym celem jest bowiem nie tylko dostarczenie informacji, ale także podniesienie kompetencji informacyjnych użytkownika w zakresie umiejętności efektywnego wykorzystania posiadanych i subskrybowanych przez bibliotekę zasobów.

Zmiany w bibliotekach a jakość usług

Spośród bibliotek akademickich szczególnie biblioteki specjalistyczne i wydziałowe (ze zbiorami dedykowanymi danym dyscyplinom nauki) są zobowiązane do oferowania czytelnikom fachowej pomocy, nie tylko w zakresie poszukiwania konkretnych zasobów, ale także informacji o tym, w jaki sposób można efektywnie dotrzeć do wartościowych treści naukowych, które pogłębią zainteresowania użytkownika¹⁴. Kluczową rolę odgrywają tu bibliotekarze, których można określić jako „pracowników wiedzy”, czyli specjalistów o wysokich umiejętnościach w zakresie krytycznego myślenia, komunikacji i użytkowania nowych technologii, dzięki czemu mogą zajmować się wyszukiwaniem, tworzeniem i kompletowaniem, rozpowszechnianiem lub praktycznym zastosowaniem wiedzy¹⁵.

Choć nie każda biblioteka akademicka może sobie pozwolić na powoływanie bibliotekarzy dziedzinowych, a powoływanie bibliotekarzy należących do grupy nauczycieli akademickich (czyli odpowiedników dawnych „bibliotekarzy dyplomowanych”) stoi pod coraz większym znakiem zapytania, to nie ulega wątpliwości, że każda biblioteka potrzebuje wykwalifikowanej i doświadczonej kadry odpowiedzialnej za edukację informacyjną studentów i pracowników naukowych. Wąska specjalizacja, możliwa w bibliotekach wydziałowych i specjalistycznych zwiększa skuteczność prowadzonej działalności informacyjnej, zwłaszcza w obszarze informacji naukowej. Podejmowane przez bibliotekarza próby bliższego kontaktu z pracownikami naukowymi i studentami danego wydziału pomagają w optymalizacji polityki gromadzenia i udostępniania zbiorów, a jednocześnie umożliwiają promocję wartościowych zasobów, zwłaszcza elektronicznych¹⁶.

Rozwój technologii informacyjnych wpływa także coraz mocniej na politykę gromadzenia zbiorów. Konieczność łączenia zasobów drukowanych z elektronicznymi,

13 D. Szewczyk-Kłos, D. Wierzbicka-Próchniak, *Biblioteka akademicka wobec nowych zadań – potrzeby i preferencje użytkowników*, [w:] *Biblioteki bez użytkowników...*, s. 92–93.

14 R. Osiewała, *Miejsce i rola bibliotek zakładowych w systemie naukowo-dydaktycznym i informacyjnym szkoły wyższej na przykładzie sieci bibliotecznej Uniwersytetu Łódzkiego. Zarys problematyki*, [w:] *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy...*, s. 95.

15 A. Wasilewska, *Wiedza i kapitał intelektualny w Internecie*, „Folia Bibliologica” 2016, vol. LVIII, s. 107–117, s. 115, doi: 10.17951/b.2016.1.107 [dostęp: 17.09.2018].

16 K. Bikowska, *Bibliotekarz dziedzinowy – oczekiwania vs. rzeczywistość*, [w:] *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy...*, s. 303.

podstawowe wyzwanie współczesnych bibliotek hybrydowych, nie tylko stwarza możliwości, ale również wymusza elastyczność i kreatywność ze strony kadry bibliotecznej. Dobrym przykładem jest dobór podstawowej literatury na potrzeby dydaktyki. Już dawniej, w roku 2012, kiedy potrzeba dostępu do książek elektronicznych była mniej odczuwalna, zauważono, że oferta anglojęzycznych podręczników na rynku książek elektronicznych odbiega od potrzeb i oczekiwań bibliotek akademickich¹⁷. Ten problem wciąż dotyczy między innymi bibliotek ekonomicznych, które są zmuszone kupować dużą liczbę anglojęzycznych podręczników wskazanych przez opiekuna kierunku, a niedostępnych w wersji elektronicznej. Jakkolwiek zazwyczaj nie sposób rozwiązać tego inaczej, niż pozyskując wersje drukowane potrzebnych pozycji, to doświadczony bibliotekarz jest w stanie zaproponować dydaktykowi uzupełnienie programu zajęć o materiały udostępniane w bibliotece, jak również o literaturę i zasoby faktograficzne dostępne w bazach danych subskrybowanych przez bibliotekę. Oczywiście nie zawsze jest to możliwe, ale doświadczenia pracowników Biblioteki w propagowaniu wykorzystania zasobów elektronicznych w dydaktyce pokazują, że w przypadku kierunków ekonomicznych jest to możliwe i warte polecenia.

Zmiany w organizacji Biblioteki

Niedawne zmiany w strukturze Biblioteki zostały wprowadzone na mocy decyzji Rektora, który Zarządzeniem nr 83/2017 zlikwidował¹⁸: Ośrodek Informacji Ekonomicznej, Oddział Dokumentacji i Promocji, Oddział Informatyzacji i Zasobów Elektronicznych – powołując w ich miejsce: Oddział Zasobów Otwartej Nauki i Oddział Informacji Naukowej. Tym samym zarządzeniem zmieniono nazwę Oddziału Udostępniania i Informacji Naukowej na Oddział Udostępniania i Informacji o Zbiorach. Likwidacja dotychczasowych agend miała na celu utworzenie nowych zespołów złożonych z doświadczonych bibliotekarzy, lepiej odpowiadającym współczesnym potrzebom i oczekiwaniom społeczności akademickiej, oraz przypisanie im nowych zakresów zadań i obowiązków. Dotychczas funkcjonujący Ośrodek Informacji Ekonomicznej całkowicie zreorganizowano, włączając część jego pracowników w strukturę nowo utworzonego Oddziału Informacji Naukowej (dalej zwanego OIN), który powstał ze zrębów dawnego Oddziału Dokumentacji i Promocji. OIN przejął opiekę nad dedykowaną obsługą baz danych czytelnia oraz całością obowiązków świadczenia informacji bibliograficznej studentom i pracownikom naukowym. Zadania związane z obsługą baz danych bibliograficznych i bibliometrycznych przejął Oddział Zasobów Otwartej Nauki (dalej zwany OZON), mający na celu przede wszystkim wsparcie pracowników naukowych w procesach związanych z wykorzystaniem

17 R. Bejnar, D. Dudziak, *Aktualna oferta zagranicznych książek elektronicznych a potrzeby bibliotek akademickich*, „Biuletyn EBIB” 2012, nr 8 (135); *e-nauka — wyzwania dla bibliotek akademickich*, s. 7, http://www.nowyebib.info/images/stories/numery/135/135_dudziak.pdf [dostęp: 17.09.2018].

18 *Zarządzenie nr 83/2017 Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu z dnia 14 grudnia 2017 r. w sprawie zmian w strukturze organizacyjnej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, https://www.ue.wroc.pl/p/dla_pracownikow/zarzadzenia_pisma_okolne_rektora2017/zr83_2017.pdf [dostęp: 17.09.2018].

narzędzi bibliometrycznych i do zarządzania bibliografią, jak również upowszechnianiem ich dorobku naukowego.

W ostatnich latach coraz większego znaczenia w funkcjonowaniu Biblioteki nabrały obowiązki związane z obsługą uczelnianego repozytorium instytucjonalnego (Repozytorium WiR – Wiedza Informacja Repozytorium, dalej zwane Repozytorium), jak również powiązane z nim usługi bibliometryczne. Doświadczenia polskich bibliotek akademickich pokazują, że repozytoria instytucjonalne stanowią nowoczesny system dystrybucji i zarządzania wiedzą, są także coraz bardziej popularnym kanałem informacji naukowej¹⁹. Połączenie obowiązków osób najbardziej zaangażowanych w tworzenie Repozytorium z obsługą narzędzi bibliometrycznych, jak również organizowanie na ten temat szkoleń i konsultacji, zostało w Bibliotece uznane za pomysł wart realizacji. Jednocześnie zdecydowano się na połączenie wszystkich pozostałych aspektów informacji naukowej, świadczonej czy to za pomocą narzędzi elektronicznych, czy bezpośredniego kontaktu z bibliotekarzem, aby świadczyli je pracownicy agendy specjalnie do tego celu powołanej. Z kolei najbardziej liczny oddział zajmujący się udostępnianiem zasobów drukowanych w ramach wypożyczalni i wolnego dostępu do półek, otrzymał zadanie świadczenia przede wszystkim podstawowej informacji o zbiorach, zaś po bardziej rozbudowaną informację bibliograficzną, bibliometryczną czy naukową, kierując do odpowiedniego danemu zagadnieniu oddziału. Dzięki temu różne agendy Biblioteki mogą lepiej zająć się węższym zakresem kompetencji, w celu większej specjalizacji i profesjonalizacji w realizacji swoich zadań.

OZON utworzono jako oddział mający kluczową rolę w obsłudze i rozbudowie instytucjonalnego Repozytorium, jak również jako agendę Biblioteki mającą służyć gromadzeniu oraz rozpowszechnianiu wiedzy na temat najważniejszych baz bibliograficznych, wykorzystywanych również jako narzędzia bibliometryczne (Scopus, JCR, Web of Science, Publish or Perish). Blisko współpracuje z licznymi jednostkami uczelnianymi i nie tylko uczelni (Wydawnictwo, Centrum Obsługi Badań Naukowych, Centrum Zarządzania Projektami, Dziekanaty, Katedry, PBN, inne biblioteki akademickie, producent oprogramowania używanego przy Repozytorium, wydawcy baz danych). Do zadań OZON-u, obok kontroli Repozytorium, należy wprowadzanie publikacji uczelnianych do Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej oraz BazEkonu, świadczenie konsultacji z zakresu naukometrii i bibliometrii skierowanych do pracowników uczelni, sporządzanie raportów, analiz, statystyk i instrukcji na polecenie władz Uczelni, promowanie w ramach środowiska akademickiego polityki otwartego dostępu, czy wreszcie digitalizacja i upowszechnianie zbiorów znajdujących się w kolekcjach Biblioteki (w tym doktoratów).

OIN utworzono jako oddział współtworzący Repozytorium, sprawujący opiekę nad bazami danych, obsługujący formularze on-line do zgłaszania zakupu publikacji i poszukiwania informacji naukowej oraz posiadający dedykowaną swoim potrzebom czytelnię. W ramach współtworzenia Repozytorium, OIN współpracuje z OZON'em, zajmując się wprowadzaniem opisów publikacji i korektą, podczas gdy druga agenda, jak to opisano wyżej, zajmuje się obsługą techniczną i bardziej zaawansowanymi aspektami bazy. Do obowiązków OIN należy również szereg zadań

¹⁹ L. Mikołajuk, *Repozytorium instytucjonalne jako nowa forma komunikacji naukowej*, „Podkarpackie Studia Biblioteczne” 2014, nr 3, s. 15–23, <http://hdl.handle.net/11089/5071> [dostęp: 17.09.2018].

związanych z promocją Biblioteki oraz budową jej wizerunku, jednak nie są to działania bezpośrednio związane z realizacją usług informacyjnych. Ważnym aspektem funkcjonowania oddziału jest opieka nad czytelniami, w której obok wydzielonego księgozbioru dotyczącego integracji europejskiej (w ramach tzw. Centrum Dokumentacji Europejskiej), znajdują się stanowiska komputerowe przeznaczone dla użytkowników zainteresowanych skorzystaniem z baz danych, a zwłaszcza zasięgnięciem konsultacji w zakresie ich efektywnej obsługi.

Reorganizacja Biblioteki a zmiany w ofercie usług skierowanych do pracowników

Równoległe z reorganizacją struktury Biblioteki, opracowano nową ofertę usług bibliotecznych, takich jak szkolenia, konsultacje i praktyki. Dość swobodnie rozproszone wcześniej po różnych agendach Biblioteki konsultacje zostały skoncentrowane w kilku uporządkowanych modułach, dzięki którym świadczenie informacji na dany temat zostało oddane w ręce poszczególnych agend. Poprzez kształtowanie spersonalizowanej oferty szkoleniowej (skuteczniejszej niż tradycyjne szkolenia biblioteczne) oraz codzienną pracę z dydaktykami i studentami oraz władzami uczelni, czy wreszcie otwartość na indywidualne i zespołowe zapotrzebowanie na wiedzę, Biblioteka promuje się jako przyjazne miejsce oferujące odpowiednie narzędzia i fachową pomoc²⁰. Utworzono załączek warunków pod specjalizację pracowników informacji naukowej, która umożliwi wykształcenie z nich grupy bibliotekarzy dziedzinowych. Pełna oferta usług Biblioteki jest dostępna na jej stronie internetowej²¹.

W ramach oferty konsultacji z obsługi baz danych oraz popularnych narzędzi bibliometrycznych²², skierowanej do wszystkich pracowników i doktorantów Uczelni, pracownicy Biblioteki zapraszają na spotkania poświęcone subskrybowanym bazom danych oraz popularnym programom do zarządzania bibliografią. Konsultacje są częścią programu doskonalenia kompetencji pracowników naukowo-dydaktycznych, mającego na celu wsparcie pracowników w doskonaleniu się w pracy i warsztacie naukowym na miarę aktualnych wyzwań (umiędzynarodowienie nauki, wdrożenia komercyjne wyników itp.). Program jest efektem prac Komisji Rektorskiej ds. rozwoju wiedzy i kompetencji naukowobadawczych²³. Oferta konsultacji obejmuje cztery niezależne od siebie moduły (w nawisach akronimy odpowiedzialnych za nie agend): multiwyszukiwarka i bazy pełnotekstowe(OIN), narzędzia bibliometryczne (OZON), bazy ekonomiczne (OIN), programy do zarządzania bibliografią (OZON). Ponadto istnieją moduły skierowane do studentów i przyszłych bibliotekarzy.

20 V. Perzyńska, *Biblioteka w dobie komercjalizacji wiedzy...*, s. 106–107.

21 *Biblioteka Główna; O nas; Szkolenia i Praktyki*, http://www.bg.ue.wroc.pl/o_nas/18399/szkolenia_i_praktyki.html [dostęp: 17.09.2018].

22 *Konsultacje z obsługi baz danych oraz popularnych narzędzi bibliometrycznych*, http://www.ezit.ue.wroc.pl/p/studia_doktoranckie/aktualnosci_i_komunikaty/konsultacje_z_baz_danych.pdf [dostęp: 17.09.2018].

23 *Zarządzenie nr 77/2017 Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu z dnia 13 listopada 2017 r. w sprawie powołania Komisji Rektorskiej ds. rozwoju wiedzy i kompetencji naukowo-badawczych*, http://www.ue.wroc.pl/p/dzial_nauki/zarzadzenie_komisja.pdf [dostęp: 17.09.2018].

W ramach konsultacji z narzędzi bibliometrycznych pracownicy naukowcy są przeszkaleni z obsługi baz takich jak Web of Science, powiązany z nim JCR, Scopus czy powiązany z Google Scholar Publish or Perish. Zwiększa to ich rozeznanie w zakresie potencjalnych kierunków publikacji swoich artykułów, umożliwia samodzielny dobór właściwego czasopisma, śledzenie dorobku innych naukowców, jak również utworzenie sobie profili ResearcherID, ORCID czy Google Scholar. Zwłaszcza ORCID nabrał w ostatnim czasie fundamentalnego znaczenia, będąc oficjalnie włączonym ogólnopolskim ustawodawstwem w proces ewaluacji dorobku pracowników naukowych i uczelni. Przydatne okazują się szkolenia z obsługi programu do zarządzania bibliografią, którego użycia nie dla wszystkich pracowników naukowych jest codziennością, a możliwość przeszkolenia z obsługi takiego narzędzia jest bezcennym krokiem w kierunku większej profesjonalizacji warsztatu badawczego. Takie konsultacje budują również na Uczelni pozytywny wizerunek bibliotekarza. Warto zauważyć, że przewagą wszystkich omawianych wyżej szkoleń i konsultacji, nad tymi organizowanymi przez wydawców, jest możliwość indywidualnego i spersonalizowanego omówienia indywidualnych potrzeb i oczekiwań. Co więcej, pracownicy Biblioteki mają rozeznanie w programie nauczania i zainteresowaniach studentów, stąd obok wartości wspierania nauki, mogą również współpracować z dydaktykami przy wykorzystaniu baz danych przy tworzeniu sylabusów zajęć.

Podsumowanie

Każda instytucja powinna w ramach reorganizacji swojej działalności rozpatrywać potrzeby i oczekiwania użytkowników. Można je analizować za pomocą badań ankietowych²⁴ (mierzących opinie i oczekiwania, ale też satysfakcję z usług bibliotecznych), bezpośredniego włączania czytelników w proces zmian (jak w przypadku konsultacji tworzenia nowej klasyfikacji księgozbioru z pracownikami naukowym), realizacji inicjatyw studenckich (utworzenie dla dzieci użytkowników pokoju z zabawkami i książkami), czy też analizy statystyk odwiedzin (z podziałem na dni i godziny, w celu optymalizacji godzin otwarcia)²⁵. Takie działania są też podejmowane w Bibliotece. Wychodzenie naprzeciw oczekiwaniom użytkowników i władz uczelni wydaje się właściwym kierunkiem planowania zmian. Co więcej, można oczekiwać, że w bibliotece przyszłości zadania stawiane przed bibliotekarzem zostaną poszerzone o kompetencje z zakresu archiwizacji i redagowania materiałów (w związku z rosnącą rolą repozytoriów oraz koniecznością dalszej specjalizacji osób zajmujących się gromadzeniem, archiwizowaniem i udostępnianiem dorobku naukowego pracowników uczelni), jak również o odpowiednie przygotowanie z zakresu administrowania zasobami i systemami elektronicznymi²⁶.

24 Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Sprawozdania, http://www.bg.ue.wroc.pl/o_nas/15154/sprawozdania.html [dostęp: 17.09.2018].

25 A. Bobruk, E. Jaworowska, *Recepta na użytkowników – analiza usług i współpracy z użytkownikami w Bibliotece Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, [w:] *Biblioteki bez użytkowników...*, s. 310–311.

26 B. Twardosz, *Nasze wczoraj, dziś a jutro?*, „Biblioteka i Edukacja” 2018, nr 13, s. 4, <http://www.bg.up.krakow.pl/newbie/index.php/bie/article/view/204/206> [dostęp: 17.09.2018].

Choć biblioteka akademicka wciąż będzie zapewniać użytkownikom dostęp do materiałów naukowych oraz wspierać dydaktykę i badania, tak studentów jak i pracowników naukowych, to stopniowo zmieniać się będzie znaczenie kolekcji. Będą one coraz mniej sumą zasobów posiadanych lub dzierżawionych przez bibliotekę, staną się raczej zbiorem zasobów, które są możliwe do dostarczenia użytkownikom wedle zasady, iż bibliotekarz stara się dostarczyć wszystko, co odpowiada zainteresowaniom dydaktycznym i badawczym użytkowników, a jest możliwe do pozyskania z punktu widzenia kosztów²⁷. W artykule opisano działania podejmowane przez Bibliotekę w celu takiej reorganizacji agend, aby zarówno udostępnianie zasobów elektronicznych, jak i świadczenie usług informacyjnych było dla użytkownika łatwo dostępne i efektywne. Reorganizacja w oparciu o aktualne potrzeby użytkowników, poprzez utworzenie agend dedykowanych poszczególnym typom usług bibliotecznych, jak również opracowanie oferty usług na podstawie bieżących wymagań środowiska akademickiego, są sposobem optymalizacji możliwości realizacji celów istnienia biblioteki.

Podstawowym wnioskiem płynącym z artykułu jest przekonanie, iż efektywna realizacja ról i funkcji biblioteki akademickiej wymaga takiej organizacji struktury i oferty, aby jak najlepiej odpowiadały potrzebom i oczekiwaniom nie tylko użytkowników, ale także celom uczelni. Oczywiście nie jest to proste. Choć wiele bibliotek implementuje strategie odpowiadające wyzwaniom zmian technologicznych, to wciąż trudno jest posunąć naprzód dotychczas ustanowione przez długie lata praktyki a jednocześnie niełatwo jest samej instytucji obiektywnie ocenić, jak duże poczyniono postępy w dostosowywaniu się do zmian w otoczeniu²⁸. To powoduje, że kierownictwo biblioteki może mieć trudności w ocenie tego, czy już wprowadzone reformy są wystarczające. Tym niemniej, nie ulega najmniejszej wątpliwości, że zmiany są konieczne i należy je podejmować. Z tego też względu, koncentracja na postępie technologicznym, skupienie na satysfakcji użytkownika i podnoszeniu roli biblioteki w strukturze macierzystej uczelni poprzez aktywne poszukiwanie form wspierania nauki, dydaktyki i ewaluacji – to cele przed jakimi powinno stać kierownictwo każdej biblioteki akademickiej, aby dochować należytej staranności i dopilnować, by w przyszłości ich instytucja w momencie porównania z symboliczną „Biblioteką 2028” była w awangardzie wysokich standardów i dobrych praktyk.

Bibliografia

- Babik W., *Biblioteka akademicka na rozdrożu. O współczesnych przemianach w środowisku informacyjnym*, [w:] *Biblioteka akademicka. Infrastruktura – uczelnia – otoczenie*, Gliwice, 24–25 października 2013 r., red. M. Odlanicka-Poczobutt, K. Zioło, Gliwice 2014, s. 31–50, <http://delibra.bg.polsl.pl/Content/23338> [dostęp: 17.09.2018].
- Bejnar R., Dudziak D., *Aktualna oferta zagranicznych książek elektronicznych a potrzeby bibliotek akademickich*, „Biuletyn EBIB” 2012, nr 8 (135), *e-nauka — wyzwania dla bibliotek*

27 M. Levine-Clark, *Access to Everything...*, s. 435–436.

28 D. W. Lewis, *Measures of Change in Academic Library Behaviour*, „Library Leadership & Management” 2017, vol. 32, no 1, s. 1, <https://journals.tdl.org/llm/index.php/llm/article/view/7276/6439> [dostęp: 17.09.2018].

- akademickich*, http://www.nowyebib.info/images/stories/numery/135/135_dudziak.pdf [dostęp: 17.09.2018].
- Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Sprawozdania, http://www.bg.ue.wroc.pl/o_nas/15154/sprawozdania.html [dostęp: 17.09.2018].
- Bikowska K., *Bibliotekarz dziedziny – oczekiwania vs. rzeczywistość*, [w:] *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy. Informacja, edukacja, profesjonalizm. Konferencja naukowa Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne*, red. T. Piestrzyński, J. Jerzyk-Wojtecka, Łódź 2015, s. 291–305.
- Bobruk A., Jaworowska E., *Recepta na użytkowników – analiza usług i współpracy z użytkownikami w Bibliotece Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, [w:] *Biblioteki bez użytkowników...? Diagnoza problemu*, red. H. Brzezińska-Stec, J. Żochowska, Białystok 2015, s. 305–316.
- Bródka M., *Biblioteka akademicka i relacje nadawczo-odbiorcze. Uwarunkowania procesów komunikacyjnych w społeczeństwie informacyjnym*, „Folia Toruniensia” 2017, nr 17, <http://dx.doi.org/10.12775/FT.2017.011> [dostęp: 17.09.2018].
- Buzdygan D., *Jak biblioteka może wspierać reputację naukową uczonych i zespołów badawczych*, [w:] *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy. Informacja, Edukacja, Profesjonalizm*, red. T. Piestrzyński, J. Jerzyk-Wojtecka, Łódź 2016, s. 117.
- Dempsey L., Malpas C., *Academic Library Futures in a Diversified University System*, [w:] *Higher Education in the Era of the Fourth Industrial Revolution*, red. N. Gleason, Singapore 2018, s. 65–89, https://doi.org/10.1007/978-981-13-0194-0_4 [dostęp: 17.09.2018].
- Jantz R. C., *Academic Librarianship and the Future*, „New Review of Academic Librarianship” 2016, 21(2), doi:10.7282/T3QJ7KKF [dostęp: 17.09.2018].
- Harland F., Stewart G., Bruce Ch., *Aligning Library and University Strategic Directions: A Constructivist Grounded Theory Study of Academic Library Leadership in Australia and the U.S.A.*, „New Review of Academic Librarianship” 2018, <https://eprints.qut.edu.au/120040/> [dostęp: 17.09.2018].
- Jęż R., Konieczko A., Kwiatkowska M., *Jakość usług informacyjnych biblioteki akademickiej jako ważny element gospodarki opartej na wiedzy*, [w:] *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy. Informacja, Edukacja, Profesjonalizm*, red. T. Piestrzyński, H. Jerzyk-Wojtecka, Łódź 2016, s. 33–44.
- Jędrzejczak M., *Mobilna biblioteka akademicka jako centrum zarządzania wiedzą*, [w:] *Biblioteka w komórce? – przyszłość usług bibliotecznych*, 4.06–6.06.2013, Łódź, s. 244–253, <http://hdl.handle.net/11089/5349> [dostęp: 17.09.2018].
- Konsultacje z obsługi baz danych oraz popularnych narzędzi bibliometrycznych*, http://www.ezit.ue.wroc.pl/p/studia_doktoranckie/aktualnosci_i_komunikaty/konsultacje_z_baz_danych.pdf [dostęp: 17.09.2018].
- Levine-Clark M., *Access to Everything: Building the Future Academic Library Collection*, „Portal: Libraries and the Academy” 2014, vol. 14, nr 3, s. 425–437.
- Le Binh P., *Academic library leadership in the digital age*, „Library Management” 2014, vol. 36 nr 4/5, s. 300–314, <https://doi.org/10.1108/LM-07-2014-0083> [dostęp: 17.09.2018].
- Lewis D. W., *Measures of Change in Academic library Behaviour*, „Library Leadership & Management” 2017, vol. 32, no 1, <https://journals.tdl.org/lm/index.php/lm/article/view/7276/6439> [dostęp: 17.09.2018].
- Materska K., *Biblioteka akademicka jako element infrastruktury naukowej w cyfrowym świecie danych, informacji i wiedzy*, [w:] *Biblioteki bez użytkowników...? Diagnoza problemu*, V

- Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Supraśl, 14–16 września 2015*, praca zbiorowa, red. H. Brzezińska-Stec, J. Żochowska, Białystok 2015, s. 53–68.
- Mikołajuk L., *Repozytorium instytucjonalne jako nowa forma komunikacji naukowej*, „Podkarpackie Studia Biblioteczne” 2014, nr 3, s. 15–23, <http://hdl.handle.net/11089/5071> [dostęp: 17.09.2018].
- Milewska P., *Brama do wiedzy. Rola biblioteki akademickiej w procesie komunikacji naukowej na przykładzie bibliotek akademickich w Łodzi*, [w:] *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy. Informacja, edukacja, profesjonalizm. Konferencja naukowa Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne*, red. T. Piestrzyński, J. Jerzyk-Wojtecka, Łódź 2016, s. 45–56.
- Osiewała R., *Miejsce i rola bibliotek zakładowych w systemie naukowo-dydaktycznym i informacyjnym szkoły wyższej na przykładzie sieci bibliotecznej Uniwersytetu Łódzkiego. Zarys problematyki*, [w:] *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy. Informacja, edukacja, profesjonalizm. Konferencja naukowa Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne*, red. Piestrzyński T., Jerzyk-Wojtecka J., Łódź 2015, s. 78–98.
- Perzyńska V., *Biblioteka w dobie komercjalizacji wiedzy, czyli nowe formy aktywizacji bibliotekarzy i użytkowników biblioteki akademickiej*, [w:] *Biblioteki bez użytkowników...? Diagnoza problemu, V Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Supraśl, 14–16 września 2015*, red. H. Brzezińska-Stec, J. Żochowska, Białystok 2015, s. 95–108.
- Piotrowicz G., *Współczesna biblioteka akademicka w ujęciu systemowym, integrującym jej przestrzeń fizyczną i elektroniczną*, „Biuletyn EBIB” 2015, nr 1 (155), *Elektroniczna przestrzeń kultury i bibliotek*, <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/321> [dostęp: 17.09.2018].
- Raju J., *Knowledge and skills for the digital era academic library*, „The Journal of Academic Librarianship” 2014, nr 40, s. 163–170.
- Szewczyk-Kłós D., Wierzbicka-Próchniak D., *Biblioteka akademicka wobec nowych zadań – potrzeby i preferencje użytkowników*, [w:] *Biblioteki bez użytkowników...? Diagnoza problemu, V Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Supraśl, 14–16 września 2015*, red. H. Brzezińska-Stec, J. Żochowska, Białystok 2015, s. 81–94.
- Twardosz B., *Nasze wczoraj, dziś a jutro?*, „Biblioteka i Edukacja” 2018, nr 13, <http://www.bg.up.krakow.pl/newbie/index.php/bie/article/view/204/206> [dostęp: 17.09.2018].
- Wasilewska A., *Wiedza i kapitał intelektualny w Internecie*, „Folia Bibliologica” 2016, vol. LVIII, s. 107–117, doi: 10.17951/b.2016.1.107 [dostęp: 17.09.2018].
- Zarządzenie nr 77/2017 Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu z dnia 13 listopada 2017 r. w sprawie powołania Komisji Rektorskiej ds. rozwoju wiedzy i kompetencji naukowo-badawczych*, http://www.ue.wroc.pl/p/dzial_nauki/zarzadzenie_komisja.pdf [dostęp: 17.09.2018].
- Zarządzenie nr 83/2017 Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu z dnia 14 grudnia 2017 r. w sprawie zmian w strukturze organizacyjnej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, https://www.ue.wroc.pl/p/dla_pracownikow/zarzadzenia_pisma_okolne_rektora2017/zr83_2017.pdf [dostęp: 17.09.2018].

In the direction of the Library 2028 – the changes in structure and objectives of academic libraries on the example of the Main Library of the Wrocław University of Economics and Business

Abstract

The goal of the paper is to discuss the changes in organization and the offer of library services, which are systematically introduced by the Main Library of the Wrocław University of Economics and Business, in response to the changes of the modern information technologies, expectations and needs of users and the realization of the ideal of continual improvement of the library services. The organizational changes for improvement of effectiveness and better professionalization of the library services as well as undertaken educational initiatives are discussed especially in the context of improving information literacy of the University's employees regarding electronic sources of scientific information and bibliometric tools. The paper is based on the literature regarding the changes in the structure and objectives of an academic library, as well as the experiences and observations of the author.

Keywords: academic library, scientific information, information literacy, information literacy education, Main Library of the Wrocław University of Economics and Business.